

POMOC SPOŁECZNA w 2012 roku

Część raportu:

Województwo Małopolskie 2013

Kraków 2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Spis treści

I	Wskaźniki ubóstwa dla regionu.....	3
II	Beneficjenci pomocy społecznej	4
III	Zasoby pomocy społecznej.....	10
III.1	Infrastruktura wsparcia mieszkańców.....	10
III.2	Kadra pomocy społecznej.....	17
III.3	Wydatki na pomoc społeczną.....	20

POMOC SPOŁECZNA

- W roku 2012 w Małopolsce nastąpił wzrost wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem. Jednak wartości charakteryzujące nasz region są ciągle korzystniejsze niż średnia krajowa i sytuują województwo na 8. pozycji w stosunku do innych regionów Polski.
- W 2012 r. w regionie świadczeniami (pieniężnymi i niepieniężnymi) z pomocy społecznej objęto ponad 79 tys. rodzin, a w nich niemal 230 tys. osób – 6,9% ludności województwa. Wskaźnik ten jest niższy o 1,5% od średniej dla kraju i daje województwu małopolskiemu 4. pozycję w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, opolskim i dolnośląskim posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej w ludności województw w Polsce). Na przestrzeni ostatnich lat ciągle obserwowany jest niewielki spadek udziału ludności objętej pomocą społeczną.
- Świadczenia pieniężne w 2012 r. dotyczyły średnio 74% klientów objętych pomocą społeczną.
- Najwięcej zasobów pomocy społecznej oraz największe ich zróżnicowanie obserwowalne jest w stolicy regionu, często też w północno - zachodniej jego części. Na pozostałych terenach Małopolski częściej infrastruktura pomocowa jest słabiej rozbudowana.
- Na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, małopolskie samorządy terytorialne – gminne i powiatowe – wydatkowały w 2012 r. łącznie ponad 252 mln zł.
- Sektor pomocy społecznej uczestniczy w realizacji projektów unijnych (systemowych) w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 – Poddziałanie 7.1.1 - „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej”, Poddziałanie 7.1.2 - „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”. Na w/w projekty na lata 2008 - 2015 zakontraktowano w Małopolsce ponad 276,6 mln zł, w tym ponad 220 mln zł na zadania gminne i niemal 56,7 mln zł na zadania powiatów.

I Wskaźniki ubóstwa dla regionu

W 2012 roku wartości wszystkich trzech podstawowych wskaźników zagrożenia ubóstwem (minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa i ustawowej granicy ubóstwa) lokują nasz region na 8. pozycji wśród regionów Polski. Analizując poszczególne granice ubóstwa należy zauważyć, iż nastąpił znaczny wzrost wartości wskaźnika dotyczącego ludności żyjącej poniżej minimum egzystencji (po czterech latach pozostawania na zbliżonym poziomie): z 4,8% w 2011 r. do 6,2% w 2012 r. Jego wartość dla Małopolski jest jednak wciąż niższa niż średnia dla kraju (6,8%). Biorąc pod uwagę pozostałe dwa wskaźniki (relatywną granicę ubóstwa i ustawową granicę ubóstwa) można również zauważyć wzrost liczby

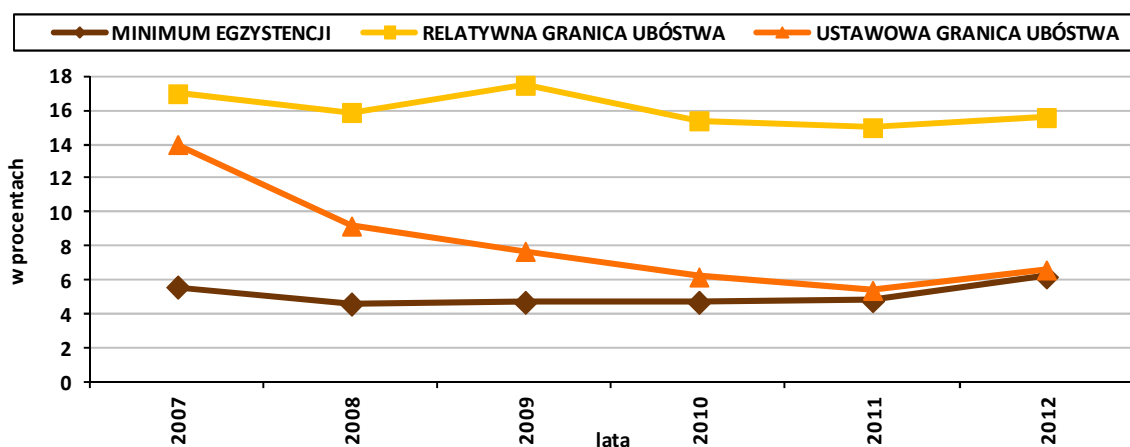
W Polsce dane dotyczące zasięgu ubóstwa regularnie prezentowane są przez Główny Urząd Statystyczny. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego;
- 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw domowych (relatywna granica ubóstwa);
- kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa).

Małopolan żyjących poniżej tych granic (po spadkach zanotowanych poprzednich latach). Poziom pierwszego plasuje Małopolskę także poniżej średniej dla kraju (15,6% w Małopolsce w stosunku do 16,3% w Polsce). Podobna sytuacja dotyczy odsetka osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Wartość tego wskaźnika wynosi 6,6% (przy średniej dla Polski na poziomie 7,2%).

Należy dodać, iż w przypadku tzw. ustawowej granicy ubóstwa obserwowane do 2011 r. stałe zmniejszanie się odsetka osób w gospodarstwach domowych o dochodach poniżej tego progu wynikało częściowo z przyjętego mechanizmu ustalania kwot dochodu uprawniających do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w oparciu o próg interwencji socjalnej. Kryteria te do 2011 r. pozostawały bowiem na poziomie z roku 2006. Natomiast w 2012 roku kwoty te zostały zwiększone (dla osoby samotnie gospodarującej z 477 zł do 542 zł, dla osoby w rodzinie z 351 zł do 456 zł) – w związku z tym, jak można było przypuszczać, wskaźnik ustawowej granicy ubóstwa za rok 2012 wzrósł.

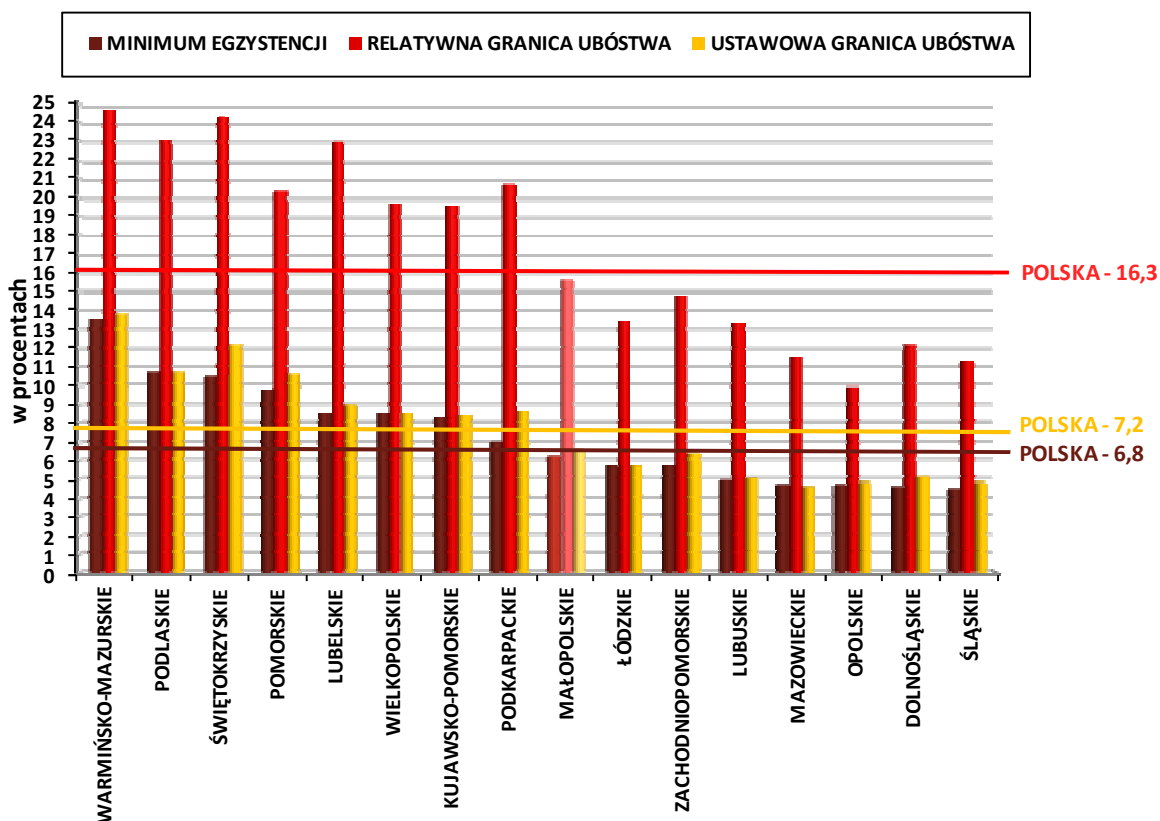
Wykres 1: Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2007 – 2012

* Szacunki GUS według skorygowanego w 2012 r. (w oparciu o Narodowy Spis Powszechny z 2011 r.) w stosunku do lat poprzednich koszyka minimum egzystencji.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Wykres 2: Odsetek mieszkańców Polski i regionów żyjących w 2012 r. poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa

* Szacunki GUS według skorygowanego w 2012 r. (w oparciu o Narodowy Spis Powszechny z 2011 r.) w stosunku do lat poprzednich koszyka minimum egzystencji.

**wartości wskaźników na wykresie posortowano wg kryterium minimum egzystencji.

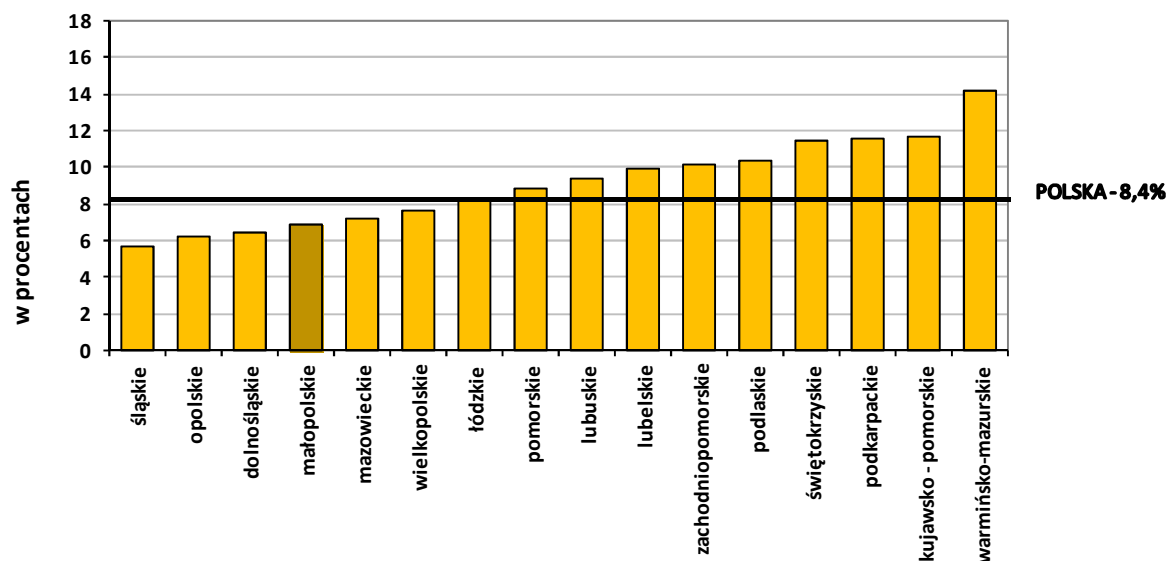
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

II Beneficjenci pomocy społecznej

W Małopolsce w 2012 r. pomocą społeczną objęto ponad 79 tysięcy rodzin, a tym samym ponad 230 tysięcy osób w tych rodzinach, co stanowi 6,9% (spadek o 0,5% w stosunku do poprzedniego roku) ludności regionu. Wskaźnik ten jest niższy o 1,5% od średniej dla kraju i daje województwu małopolskiemu IV miejsce w porównaniu do innych regionów Polski (po województwach śląskim, opolskim i dolnośląskim posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej w ludności województw w Polsce)¹. Zwraca uwagę stałe obniżanie się tego wskaźnika (od 2004 r.), mimo iż w październiku 2012 r. zostały podwyższone kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej i w konsekwencji wzrósł (w porównaniu z poprzednimi latami) odsetek osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Z drugiej strony należy pamiętać, iż od 2012 r. funkcjonuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która obejmuje część zadań realizowanych do 2011 r. w oparciu o ustawę o pomocy społecznej.

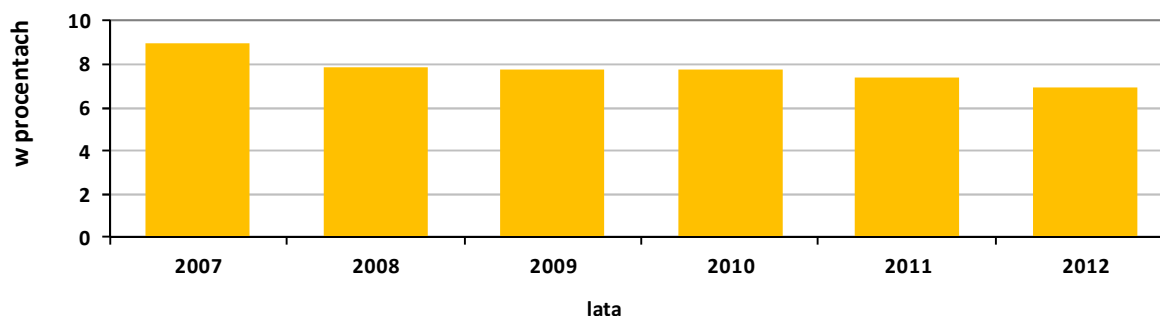
¹ Według ogólnopolskich danych przekazywanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie: „MPiPS-03. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach” (MPiPS-03).

Wykres 3: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Polski i regionów w 2012 r.

*Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania). Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego - Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Wykres 4: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2007 – 2012

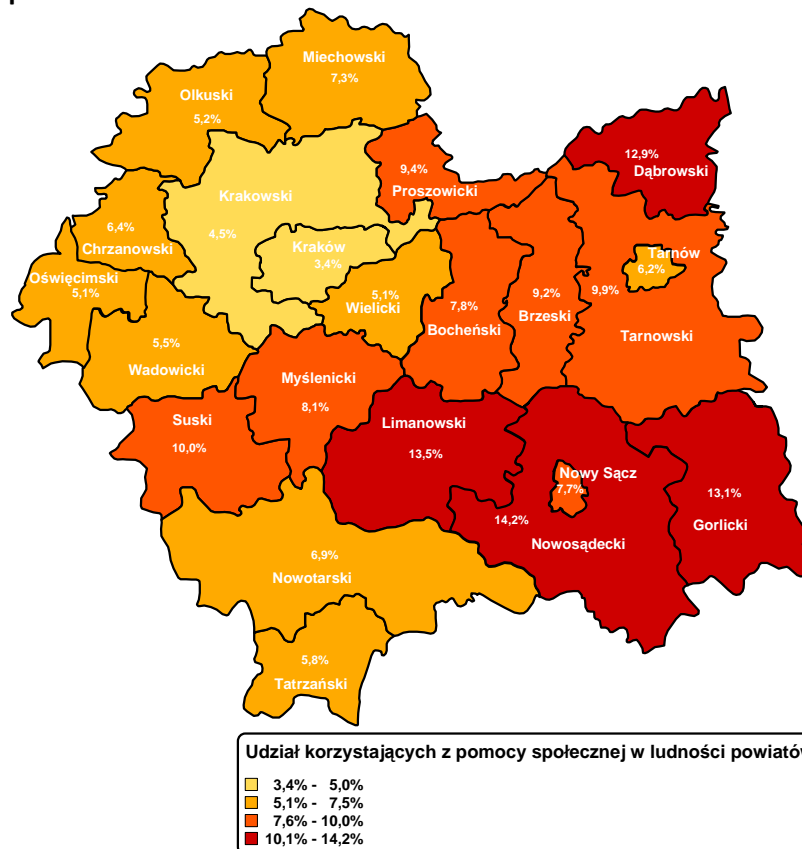

*Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania). Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2007 – 2012 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych za lata 2007 – 2012 (www.stat.gov.pl).

Analiza struktury osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w poszczególnych powiatach i gminach Małopolski, pokazuje jak odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2012 r. różni się od średniej dla województwa. Najmniejszy udział klientów pomocy społecznej odnotowano w Krakowie (3,4% ogółu mieszkańców) oraz powiecie krakowskim (4,5%). Natomiast powiaty: nowosądecki (14,2%), limanowski (13,5%), gorlicki (13,1%) i dąbrowski (12,9%) charakteryzowały się najmniej korzystnymi wskaźnikami w tym względzie².

² Według ogólnopolskiego sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej” przekazywanego od 2012 roku przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie.

Mapa 1: Udział osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie ludności Małopolski w 2012 r.

*Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania – uwzględniając zarówno pomoc, która udzielona jest w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc, która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego).

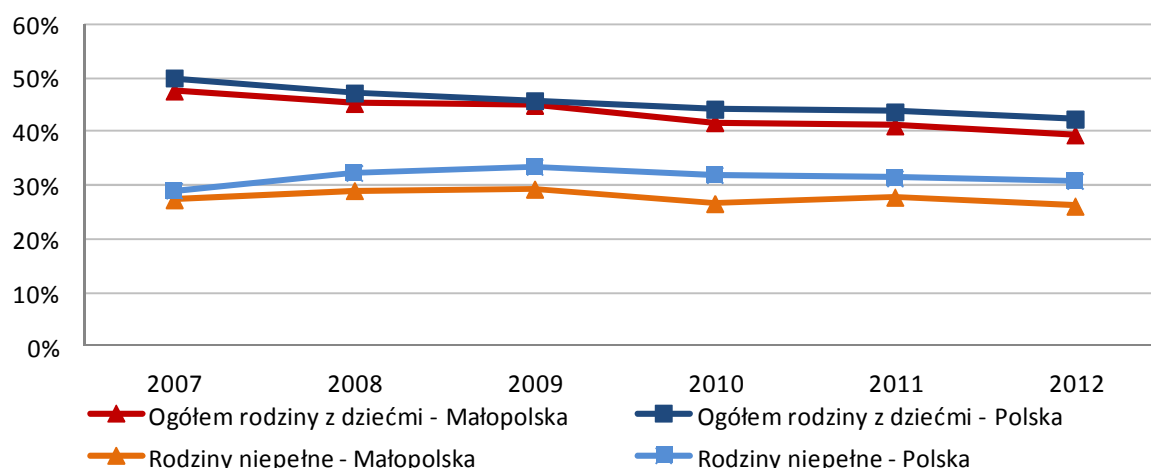
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*.

Wśród korzystających z pomocy społecznej w 2012 r. największą grupę stanowiły rodziny z dziećmi (39,5%), choć jest to tendencja spadkowa (5 lat wcześniej było to prawie 48%). Zdecydowaną większość rodzin stanowiły posiadające 1 i 2 dzieci – w 2012 r. łącznie ponad 60% wszystkich rodzin z dziećmi. Rodzin z 3 dziećmi objętych pomocą było niecałe 21% (w stosunku do wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną), rodzin z 4 dziećmi 10%, rodzin z 5 dziećmi nieco ponad 4%, a rodzin z 6 oraz 7 i więcej dzieci – po niecałe 2%. Na przestrzeni lat 2007 - 2012 zauważyć można generalnie zwiększanie się liczby rodzin z 1 i 2 dziećmi, a zmniejszanie się liczby rodzin wielodzietnych (z 3 i więcej dzieci) korzystających z pomocy społecznej. Zbliżoną – choć już nie tak wyraźną – zależność, można obserwować w przypadku rodzin niepełnych, którym przyznawana jest pomoc społeczna – w 2012 r. prawie 26% rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną stanowiły rodziny niepełne, co w stosunku do roku 2007 oznacza spadek o ponad 1%³.

Natomiast rodziny emerytów i rencistów w roku 2012 stanowiły 21,5% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce (o 2,9% mniej niż przed rokiem, a 2,2% niż w 2010 r.).

³ Według danych sprawozdania MPiPS-03

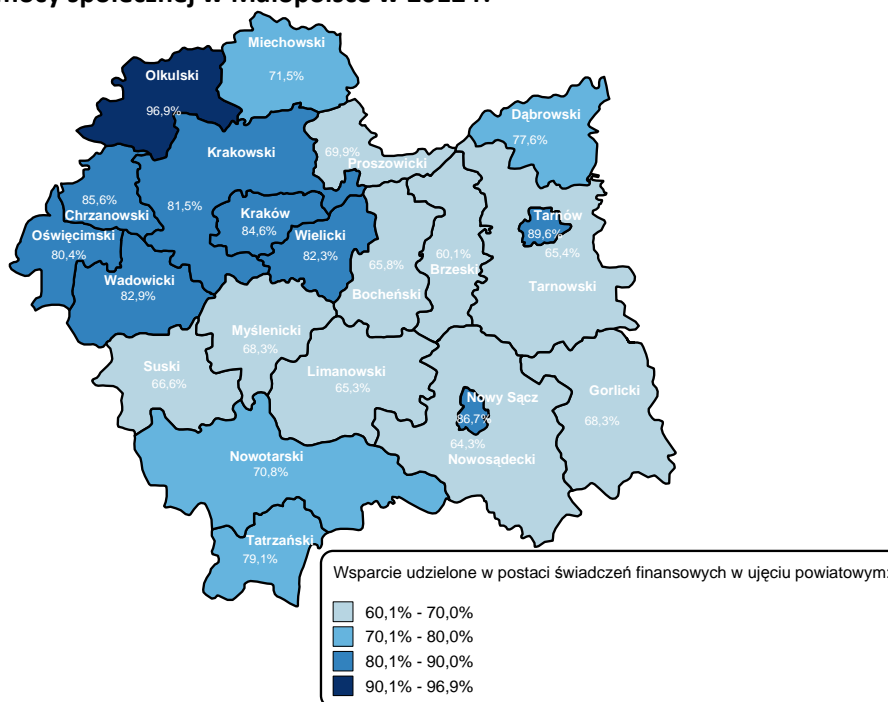
Wykres 5: Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w Polsce i Małopolsce w latach 2007-2012

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPIPS-03 za lata: 2007 – 2012.

Jednocześnie można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2012 r. przyznano średnio 74% osób objętych pomocą społeczną. Tylko nieco rzadziej oferowano świadczenia niepieniężne – przeciętnie niewiele ponad 62% ludności objętej pomocą społeczną było ich beneficjentami. Między poszczególnymi powiatami istnieją jednak dość znaczne różnice w tym względzie. I tak, największy odsetek klientów pomocy społecznej objętych świadczeniami finansowymi był w powiecie olkuskim (96,9%), najniższy zaś w powiecie brzeskim (60,1%). Z kolei klientów wsparcia w postaci świadczeń pozafinansowych najwięcej było w powiecie limanowskim (73,0%), a najmniej – w powiecie oświęcimskim (44,4%)⁴.

Mapa 2: Odsetek świadczeń finansowych w ogólnej liczbie świadczeń przyznawanych w ramach pomocy społecznej w Małopolsce w 2012 r.

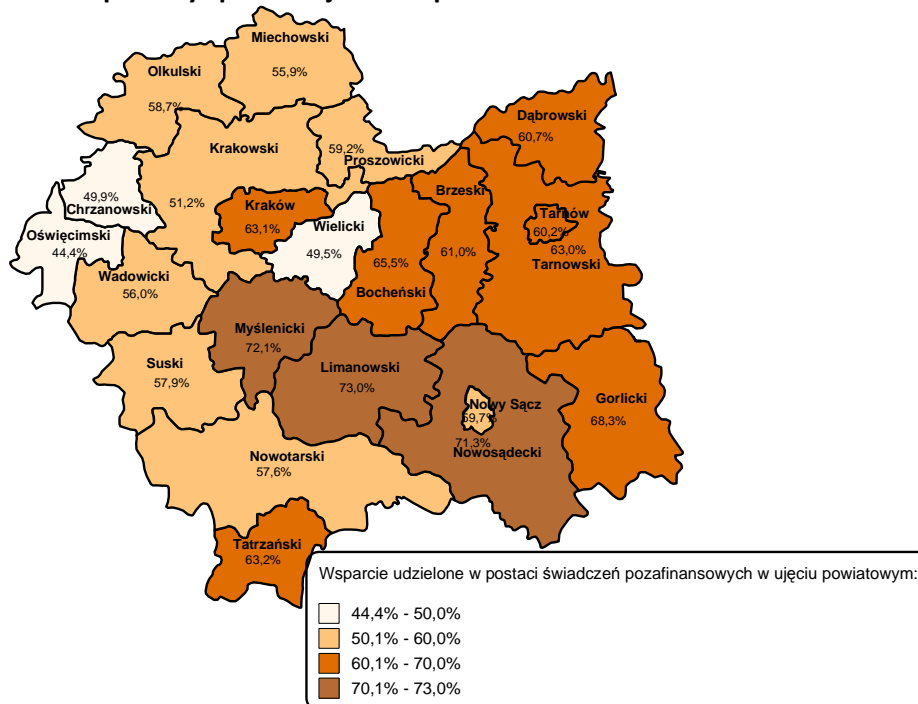

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej.

⁴ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

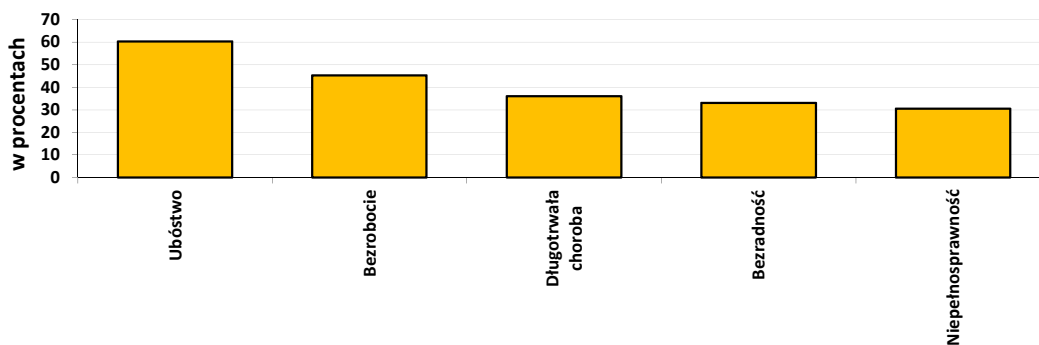
MAPA 3: Odsetek świadczeń pozafinansowych w ogólnej liczbie świadczeń przyznawanych w ramach pomocy społecznej w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej.

Analizując problemy, które są najczęściej przesłanką udzielania świadczeń z pomocy społecznej w naszym regionie można zauważyć pewne ogólne tendencje. Od wielu lat dominującą przesłanką udzielania pomocy społecznej jest ubóstwo. Jednocześnie w ciągu ostatnich lat obserwowany jest wzrost świadczeń związanych z długotrwałą lub ciężką chorobą oraz odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu bezrobocia. Również w przypadku bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego notowany jest niewielki, ale stały wzrost. Natomiast odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu niepełnosprawności od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie⁵.

Wykres 6: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2012 r.

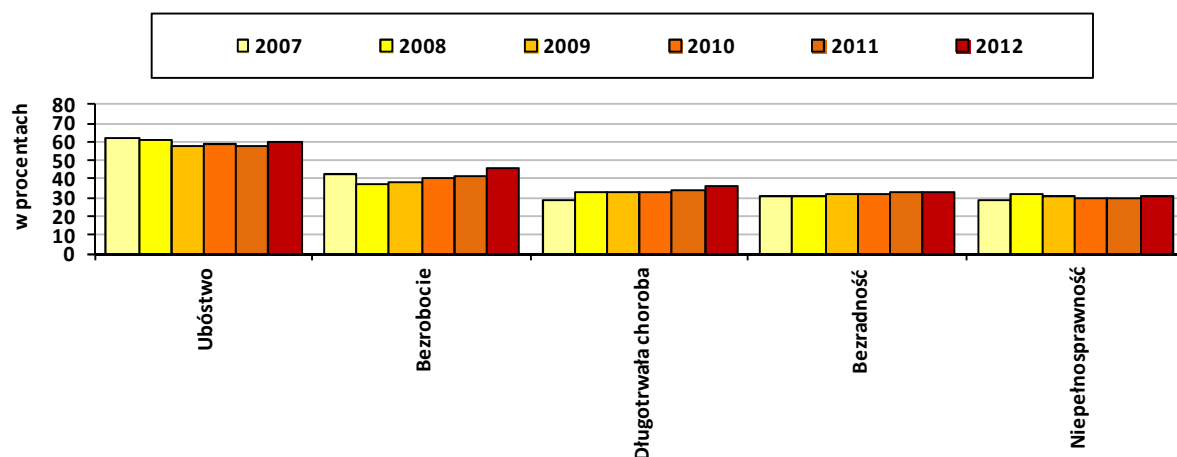

*Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.).

⁵ Według danych sprawozdania MPiPS-03

Wykres 7: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2007 – 2012 r.

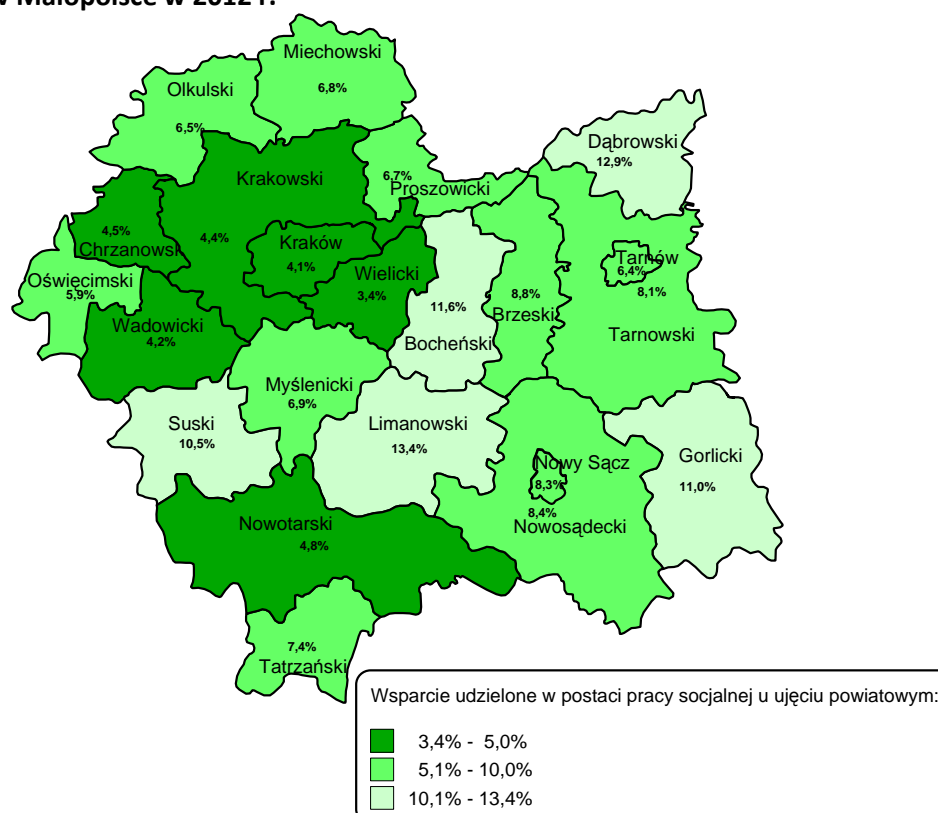

*Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osoba w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPIPS-03 za lata: 2007 - 2012 r.

Kluczowym wsparciem, jakiego udzielają mieszkańcom pracownicy socjalni jest praca socjalna, oferowana niezależnie od dochodu i przyznawanych świadczeń. Wsparciem w postaci pracy socjalnej w 2012 r. w Małopolsce objęto ponad 84 tysiące rodzin i ponad 218,6 tysiąca osób w tych rodzinach, co stanowi 6,5% ludności województwa⁶.

Mapa 4: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci pracy socjalnej w liczbie ludności w Małopolsce w 2012 r.

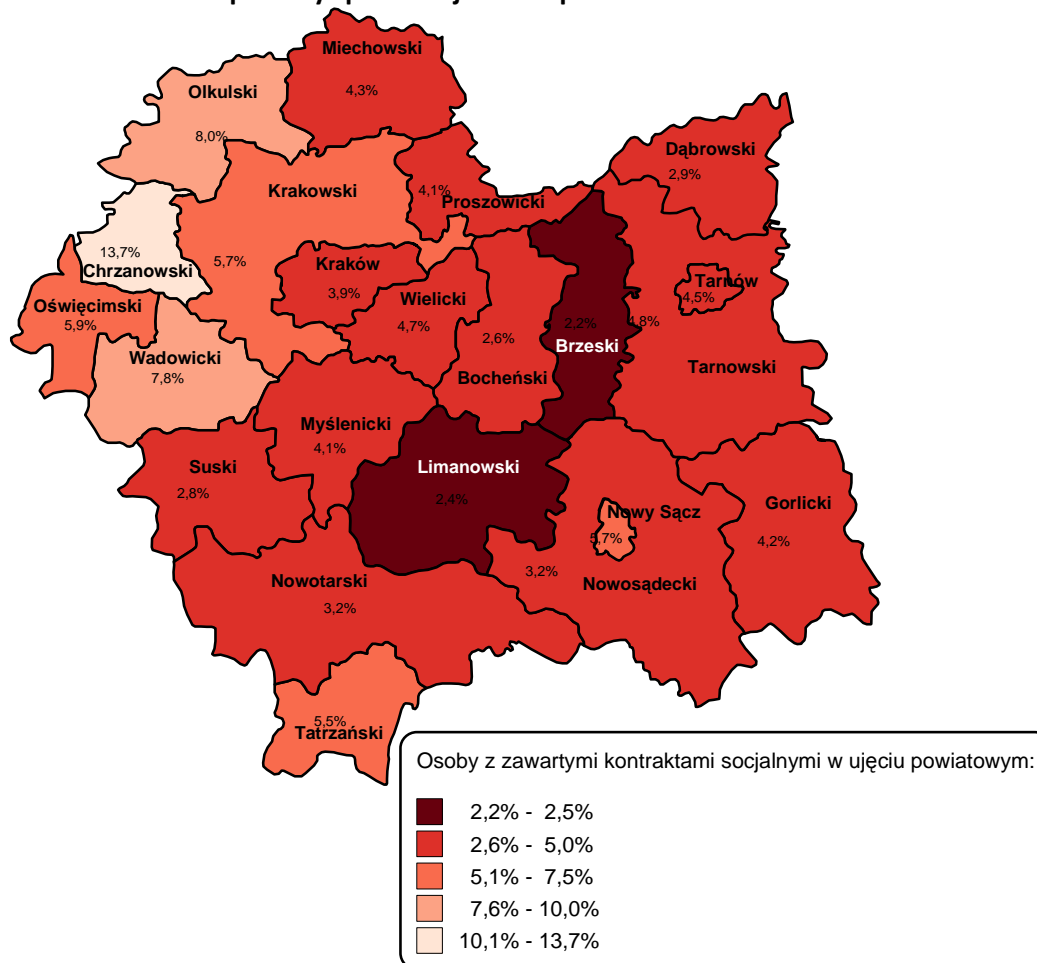

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej.

⁶ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

Jednym z podstawowych narzędzi pracownika socjalnego w pracy z klientem pomocy społecznej jest kontrakt socjalny. W 2012 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie zawarły łącznie 10 515 kontraktów socjalnych, z czego ponad 98% w gminach.

Mapa 5: Odsetek osób objętych kontraktami socjalnymi w liczbie osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*.

III Zasoby pomocy społecznej

III.1 Infrastruktura wsparcia mieszkańców

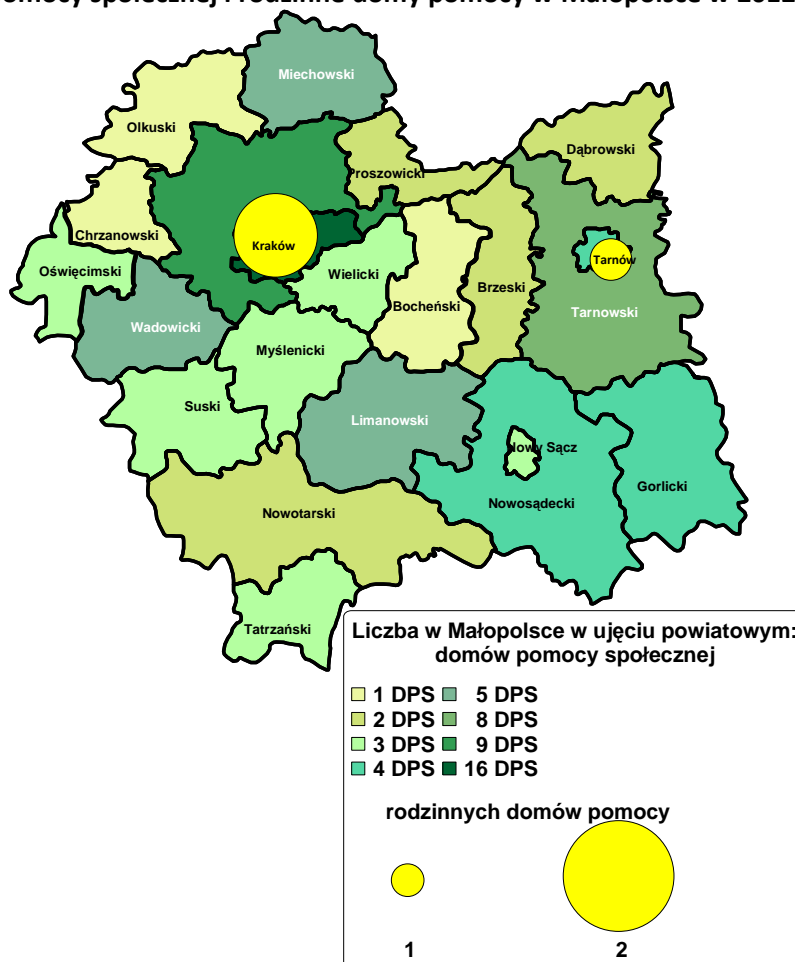
W systemie pomocy społecznej funkcjonuje infrastruktura obejmująca usługi wspierające mieszkańców w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych. Owo wsparcie kierowane jest do osób, które ze względu na wiek, stan zdrowia czy sytuację życiową wymagają okresowego wsparcia lub stałej opieki. Ze względu na charakter świadczonych usług możemy wyróżnić jednostki zapewniające całodobową opiekę i pozostałe – głównie ośrodki wsparcia.

W 2012 roku wśród jednostek (prowadzonych lub finansowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach środków na pomoc społeczną) zapewniających całodobową opiekę w województwie małopolskim działało 89 domów pomocy społecznej (DPS), w tym 3 placówki prowadzone były przez gminy, a pozostałe przez powiaty. Łącznie w całym województwie DPS

oferowały w 2012 roku 7 585 miejsc i skorzystało z nich w okresie rocznym 8 206 osób. Najwięcej takich domów, bo aż 16, zlokalizowanych było w Krakowie⁷.

Jednocześnie w 2012 roku funkcjonowały w województwie małopolskim 3 rodzinne domy pomocy: 2 w Krakowie i 1 w gminie Lisia Góra (powiat tarnowski). Łącznie starsi i niepełnosprawni mieszkańcy mieli dostęp do 20 miejsc w rodzinnych domach pomocy, a korzystali z nich w 2012 roku 22 osoby⁸.

Mapa 6: Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.

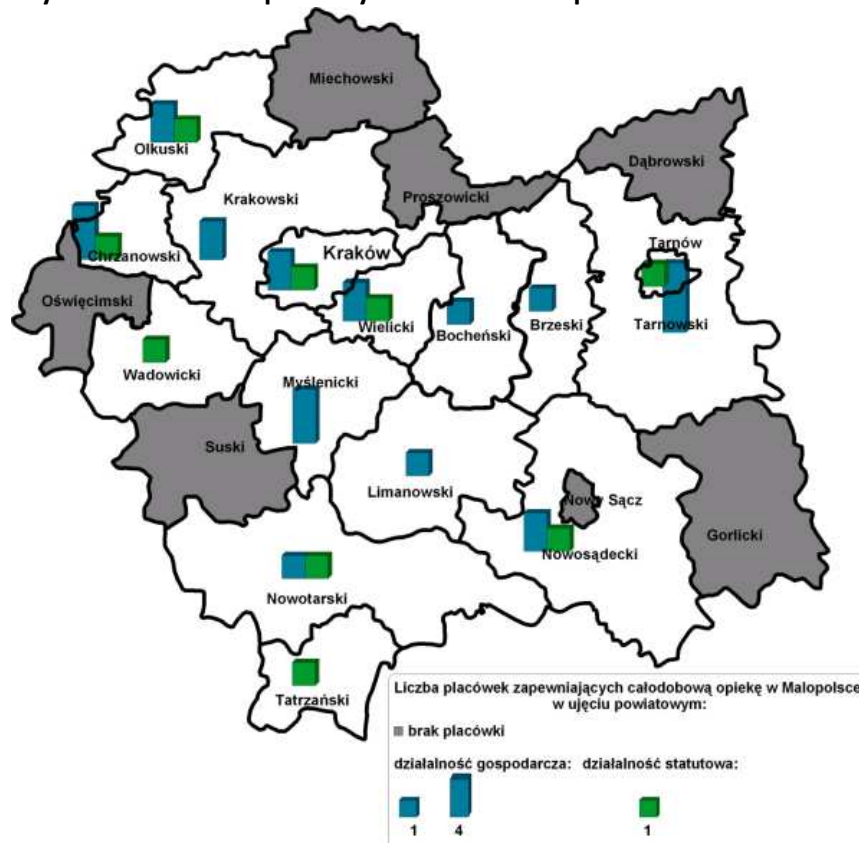
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2012.

W Małopolsce funkcjonują również inne placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Według rejestru Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego obecnie funkcjonują w regionie 33 takie placówki, w tym 24 prowadzone w oparciu o działalność gospodarczą („domy opieki”, „domy seniora”, „pensjonaty”, „domy spokojnej jesieni”, „domy dla emerytów”) i 9 placówek prowadzących w oparciu o działalność statutową (placówki prowadzone przez organizacje kościelne czy organizacje pozarządowe). Są one zlokalizowane na terenie 25 małopolskich gmin (w 15 powiatach).

⁷ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

⁸ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

Mapa 7: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: (na dzień 15 kwietnia 2013 r.): http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=sprawdz_placowke_w_rejestrze_wojewody.

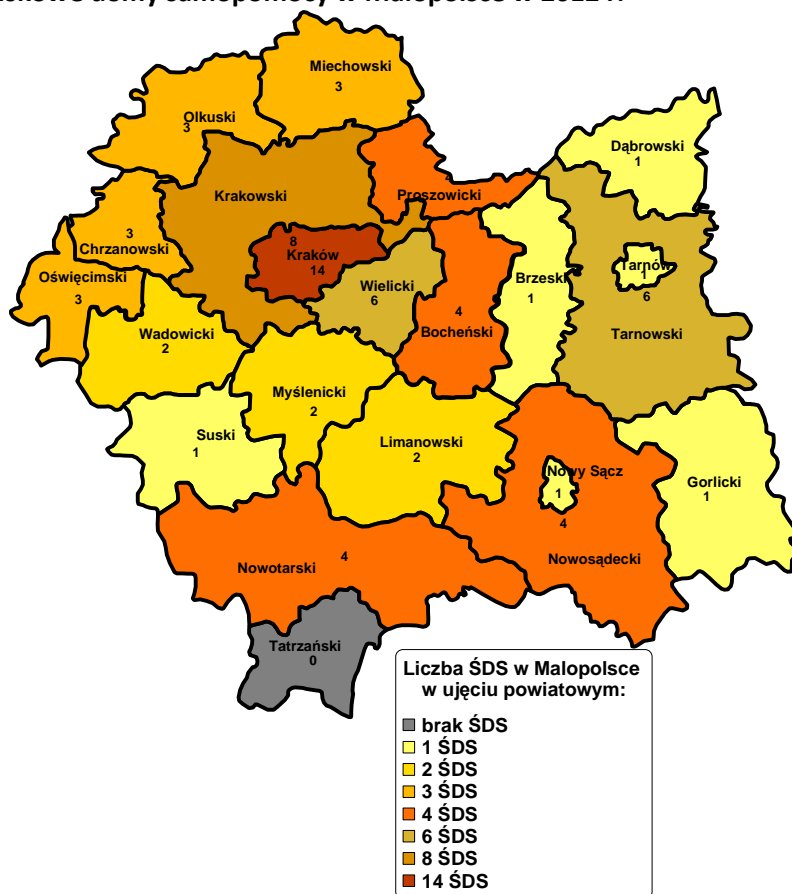
Wśród innych instytucji wspierających mieszkańców można wyróżnić m. in. ośrodki wsparcia, którymi mogą być: ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, klub samopomocy, dzienny dom pomocy, ale także schronisko, czy dom dla bezdomnych. W 2012 roku funkcjonowały w województwie małopolskim⁹:

- 74 środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 7 dziennych domów pomocy, przeznaczonych głównie dla osób starszych,
- 10 klubów samopomocy (1 powiatowy i 9 gminnych),
- 18 placówek oferujących miejsca noclegowe dla osób bezdomnych (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych),

prowadzone lub finansowane przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach środków na pomoc społeczną.

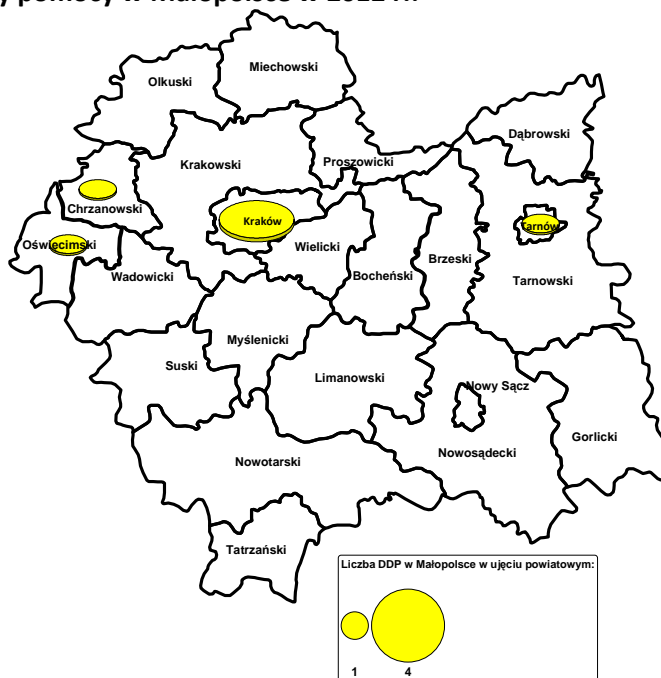
⁹ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

Mapa 8: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2012 r.

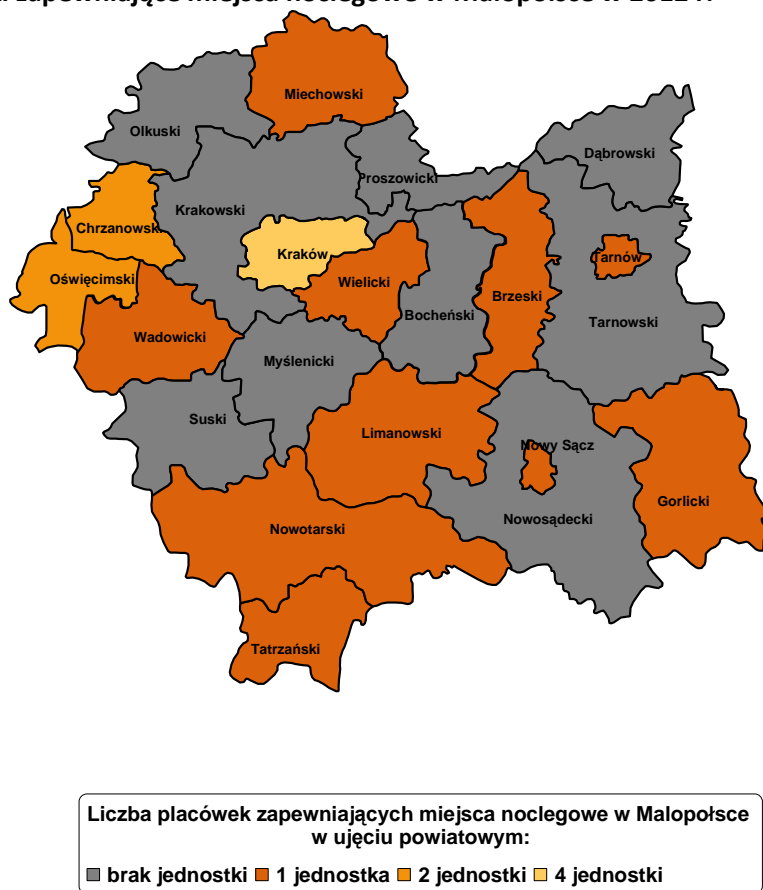
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2012.

Mapa 9: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.:

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej i MPiPS-3.

Mapa 10: Placówki zapewniające miejsca noclegowe w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2012.

Ponadto w regionie funkcjonowały w 2012 r. 63 ośrodki wsparcia doraźnego dla bezdomnych, które świadczą pomoc bez udziału samorządu terytorialnego (np. poprzez działalność charytatywną). Wśród nich zdecydowana większość świadczyła pomoc w formie posiłków: 41 jadłodajni i 1 punkt wydawania paczek żywnościowych. Kolejnych 10 ośrodków udzielało osobom bezdomnym pomocy medycznej, a 9 ośrodków umożliwiało takim osobom skorzystanie z łóżni. Najwięcej ośrodków wsparcia doraźnego dla osób bezdomnych w 2012 roku funkcjonowało w Krakowie (18 ośrodków)¹⁰.

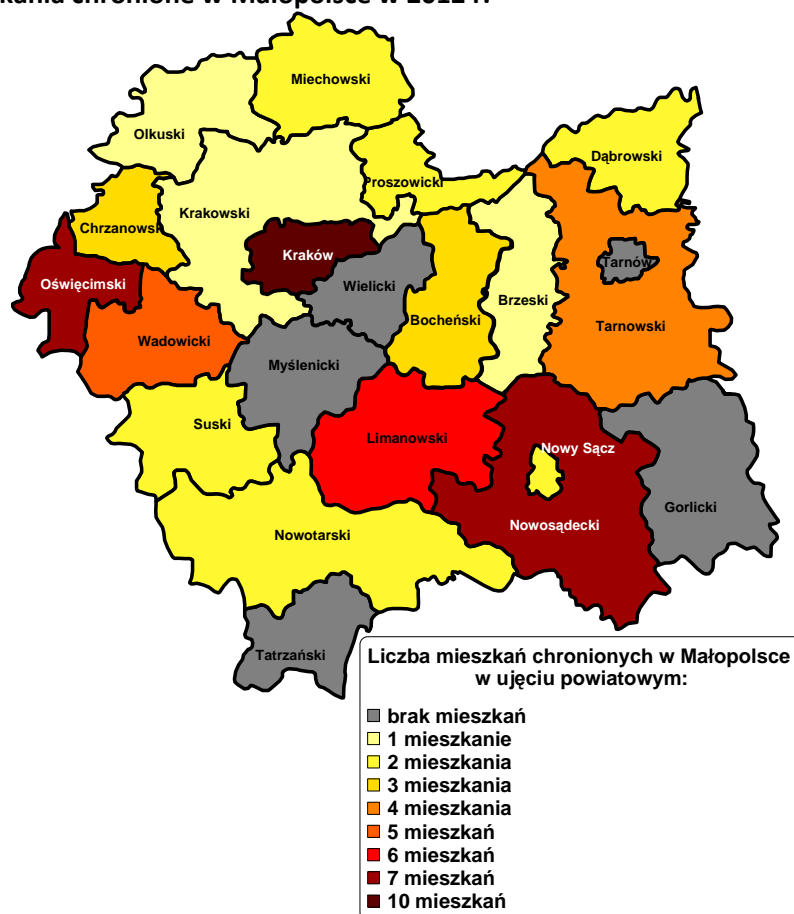
Należy dodać, iż – jak wynika z danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego – w ramach dotacji celowej przyznanej gminom utworzono w 2012 r. 26 ośrodków wsparcia funkcjonujących w formie klubów samopomocy, a dedykowanych jednocześnie osobom starszym i młodzieży.

Obok ośrodków wsparcia w Małopolsce organizowane są tzw. mieszkania chronione, pomagające w formie instytucjonalnej i pod opieką specjalistów w usamodzielnianiu się osób z zaburzeniami psychicznymi, opuszczających: rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemców, który uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. W 2012 roku w Małopolsce funkcjonowało 60 mieszkań chronionych. Dostęp do mieszkań

¹⁰ Wykaz Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie dostępny na stronie: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych.

chronionych w 2012 roku mieli na swoim terenie mieszkańcy 17 z 22 powiatów. Wśród wszystkich mieszkań chronionych dominują mieszkania gminne (46 z 60 mieszkań)¹¹.

Mapa 11: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej i MPIPS-03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.).

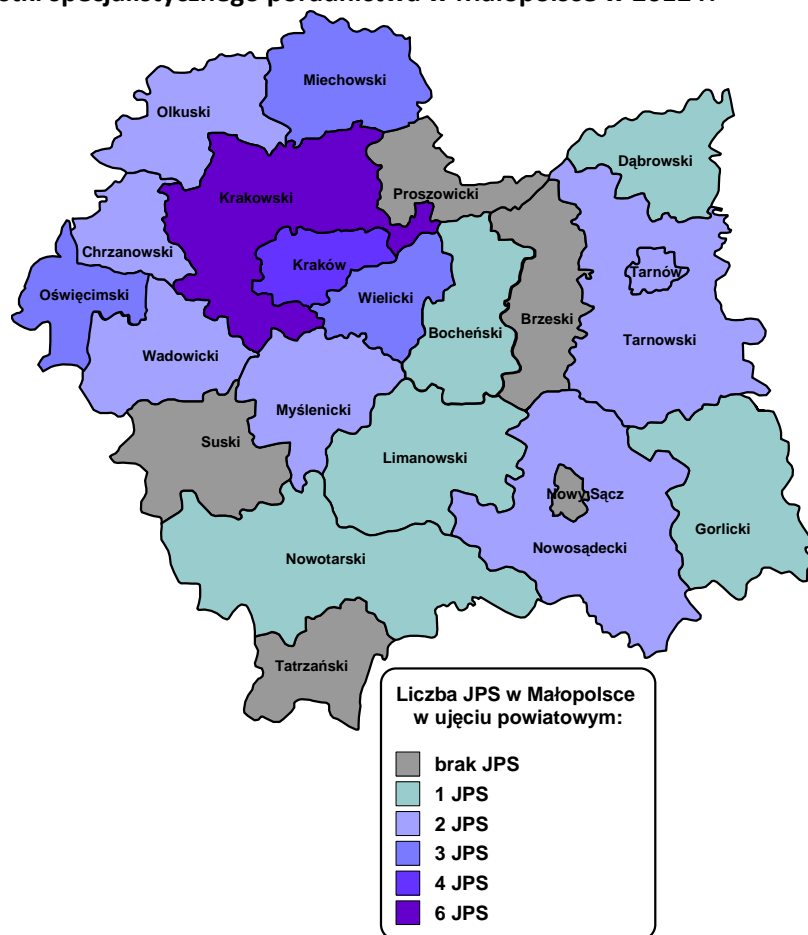
Inną formą wsparcia mieszkańców są w systemie pomocy społecznej jednostki specjalistycznego poradnictwa. W 2012 roku na terenie województwa funkcjonowało łącznie 38 jednostek poradnictwa specjalistycznego prowadzonych zarówno przez gminy (33 jednostki), jak i powiaty (5 jednostek). Zlokalizowane były one na terenie 17 z 22 małopolskich powiatów. Najwięcej, bo 6 jednostek poradnictwa specjalistycznego, funkcjonowało na terenie powiatu krakowskiego¹².

¹¹ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

¹² Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

Mapa 12: Jednostki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.).

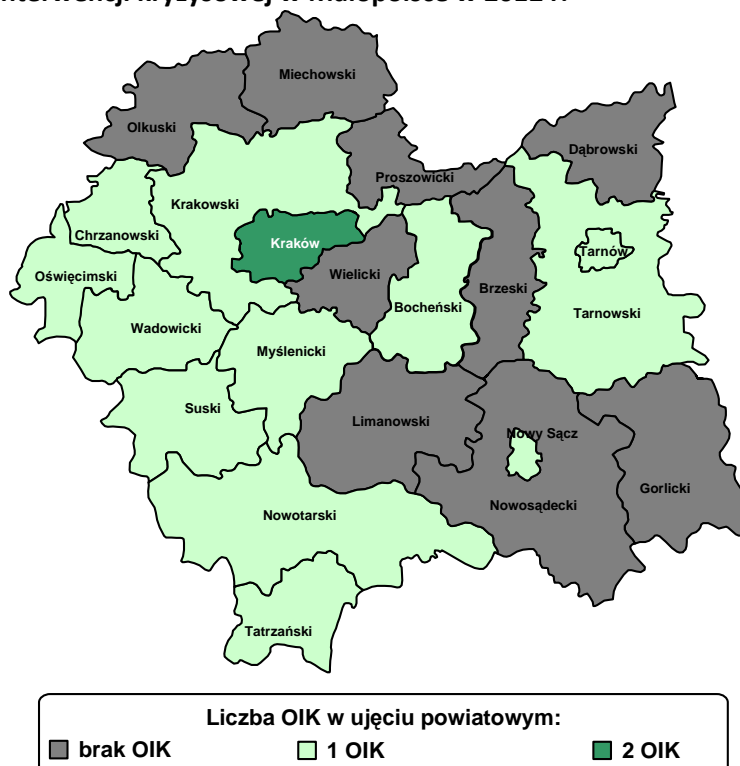
Zgodnie z danymi wykazanymi przez małopolskie ośrodki pomocy społecznej w 2012 roku w województwie funkcjonowało również 10 innych placówek zajmujących się udzielaniem poradnictwa specjalistycznego. Były to: punkty konsultacyjno-informacyjne dla osób uzależnionych i ich rodzin, dla osób dotkniętych przemocą oraz ośrodki poradnictwa i terapii rodzin lub młodzieży. Powyższe placówki zlokalizowane były na terenie 9 gmin (w 8 powiatach)¹³.

Jednocześnie w województwie małopolskim w 2012 roku funkcjonowało 14 ośrodków interwencji kryzysowej w 13 powiatach (w tym 2 w Krakowie), które dysponowały łącznie 150 miejscami hostelowymi. Z pomocy małopolskich ośrodków interwencji kryzysowej skorzystało w ciągu 2012 roku 7 911 osób (w tym 4 548 osób w Krakowie)¹⁴.

¹³ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

¹⁴ Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”

Mapa 13: Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2012*.

III.2 Kadra pomocy społecznej

Zapewnienie optymalnego poziomu usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców związane są z wielkością zatrudnienia w jednostkach pomocowych. Na koniec 2012 r. w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej pracowały ogółem 4 182 osoby¹⁵, średnio w jednostce zatrudnionych było 23 pracowników. Najczęściej jednak do 10 pracowników (72 jednostki), rzadziej 11-20 pracowników (57 jednostek), w mniej licznych przypadkach więcej (53 jednostki). Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce istnieją duże różnice dotyczące wielkości zespołów. Istnieją ośrodki, gdzie zatrudnia się czterech lub pięciu pracowników. Z drugiej strony funkcjonuje 19 dużych jednostek, zatrudniających powyżej 40 pracowników (od 41 do 90 osób). Zupełnie odrębnymi, jeżeli chodzi o wielkość zespołów pracowniczych jednostkami są miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), które zatrudniają największą liczbę pracowników. Należy jednak pamiętać, iż realizują one także powiatowe zadania z zakresu pomocy społecznej.

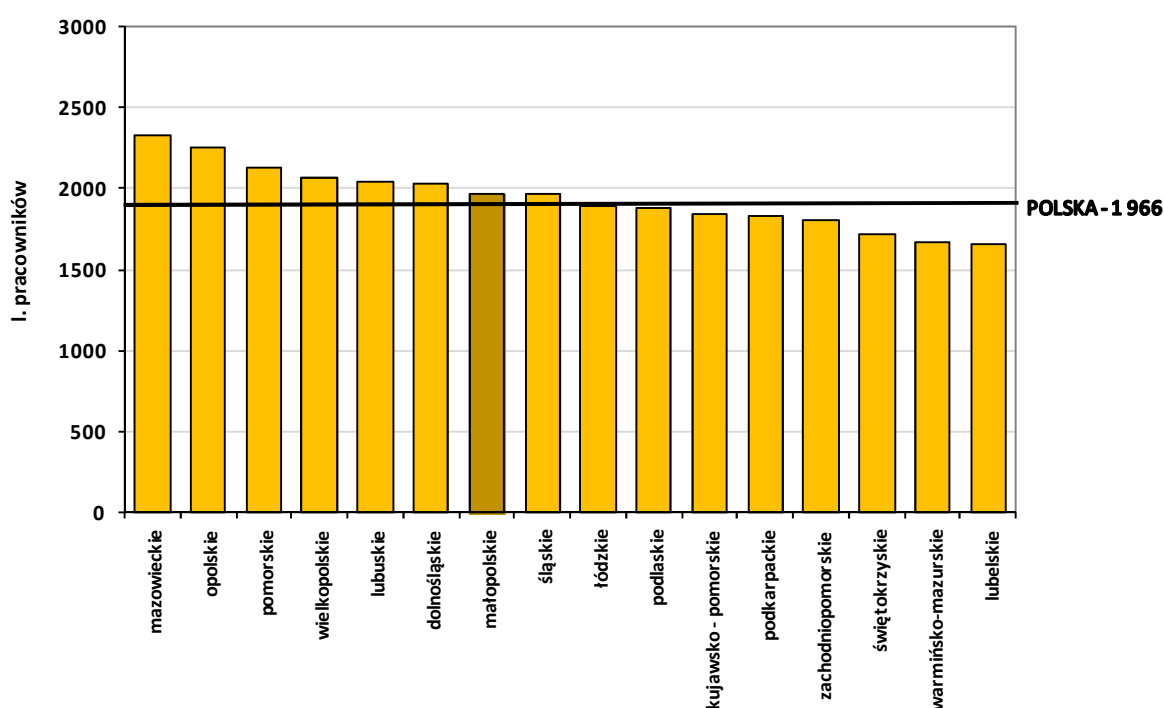
Jedną z największych grup pracowniczych w ośrodkach pomocy społecznej, do których należy jednocześnie organizowanie dużej części zadań zapisanych w ustawie o pomocy społecznej, zwłaszcza zaś prowadzenie pracy socjalnej stanowią pracownicy socjalni. W całym kraju w tego typu jednostkach było zatrudnionych w 2012 r. ponad 19,5 tysiąca pracowników socjalnych. Natomiast

¹⁵Według danych sprawozdania „Ocena zasobów Pomocy Społecznej”, uwzględniającego nie tylko umowy o pracę, ale także umowy na zastępstwo oraz umowy-zlecenia

w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudniano w tym czasie 1 703 pracowników socjalnych (o 28 więcej niż w 2011 r.). Taki poziom zatrudnienia pracowników socjalnych plasuje Małopolskę na trzecim miejscu wśród regionów (po województwie śląskim i mazowieckim)¹⁶.

W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2012 roku przypadało średnio 1 966 mieszkańców, natomiast województwie małopolskim - 1 970 mieszkańców. Przywołane wielkości tego wskaźnika wskazują na spełnienie wymogu ustawowego dotyczącego zatrudniania w ośrodku pomocy społecznej przynajmniej trzech pracowników socjalnych bez względu na wielkość gminy, przy czym przynajmniej jednego takiego specjalisty na 2 000 mieszkańców gminy. Jednak sytuacja w gminach Małopolski jest dość różnorodna w tym zakresie¹⁷.

Wykres 8: Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Polsce i regionach w 2012 r.

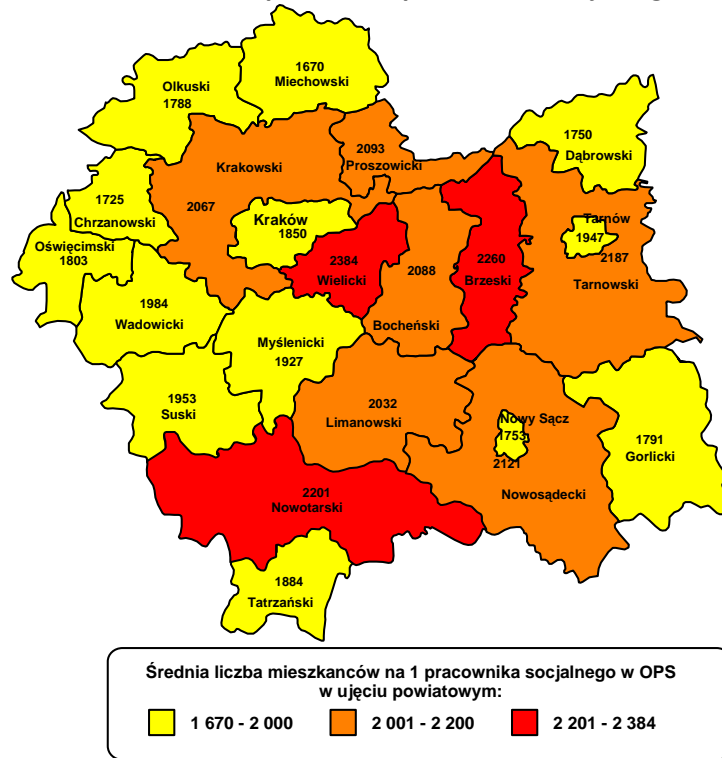

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

¹⁶ Według danych sprawozdania MPiPS-03

¹⁷ Według danych sprawozdania MPiPS-03

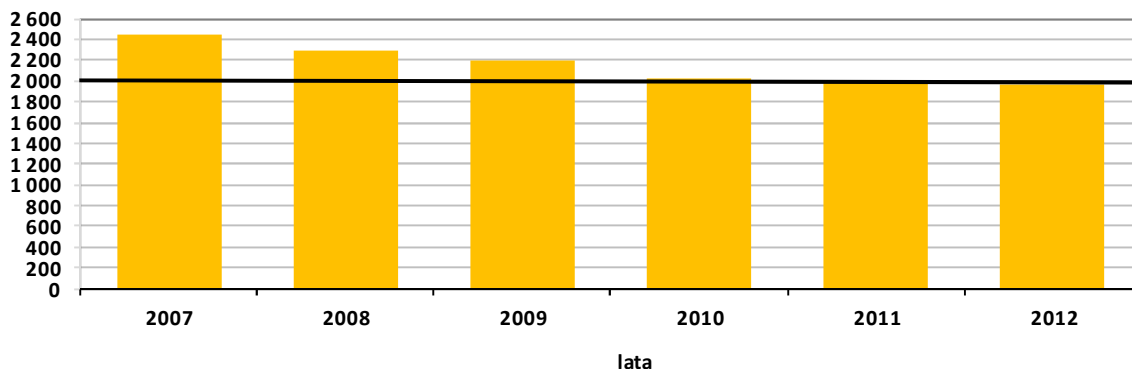
Mapa 14: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w 2012 r.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*, sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w regionie stale wzrasta. Ta tendencja została zachowana także w 2012 r. Jednocześnie należy dodać, iż od 2011 r. średnia liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Małopolsce osiąga ustawy próg.

Wykres 9: Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2007 – 2012

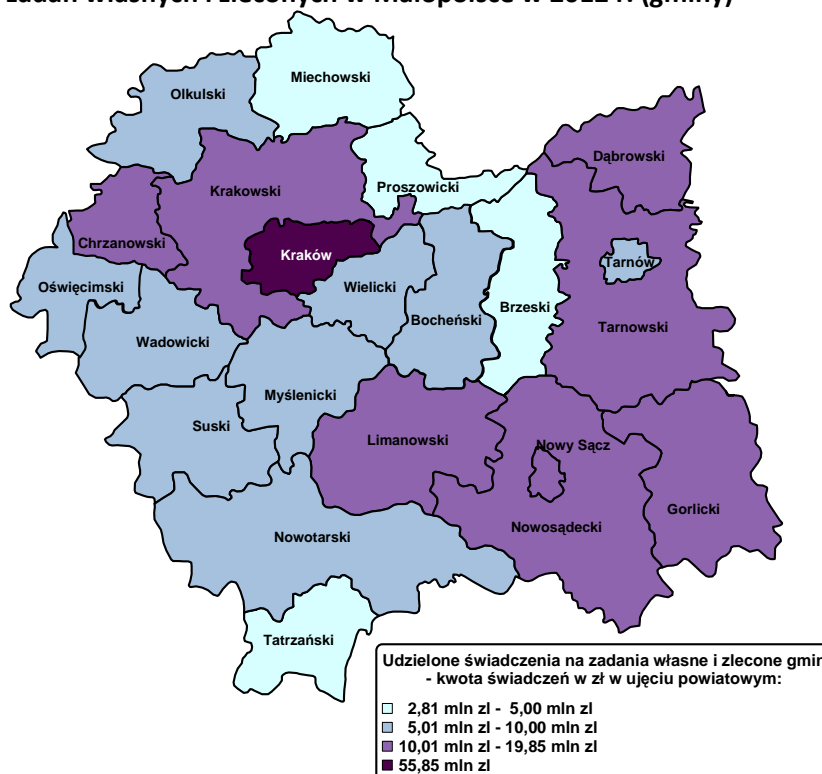

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2007 – 2011 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych za lata 2007 – 2012, www.stat.gov.pl.

III.3 Wydatki na pomoc społeczną

Zasoby pomocy społecznej to – obok infrastruktury oraz kadry – środki finansowe, jakie są przeznaczane na udzielanie świadczeń. W 2012 roku w Małopolsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, samorządy terytorialne – gminne i powiatowe – wydatkowały łącznie ponad 252 mln zł. Zdecydowaną większość tych środków wydatkowały ośrodki pomocy społecznej (gminy), które na świadczenia udzielone w 2012 roku z tytułu zadań własnych i zleconych wydatkowały ponad 251,6 mln zł. Małopolskie powiatowe centra pomocy rodzinie na świadczenia z tytułu zadań własnych i zleconych z pomocy społecznej wydatkowały w 2012 roku ponad 578,5 tys. zł¹⁸.

Mapa 15: Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych w Małopolsce w 2012 r. (gminy)

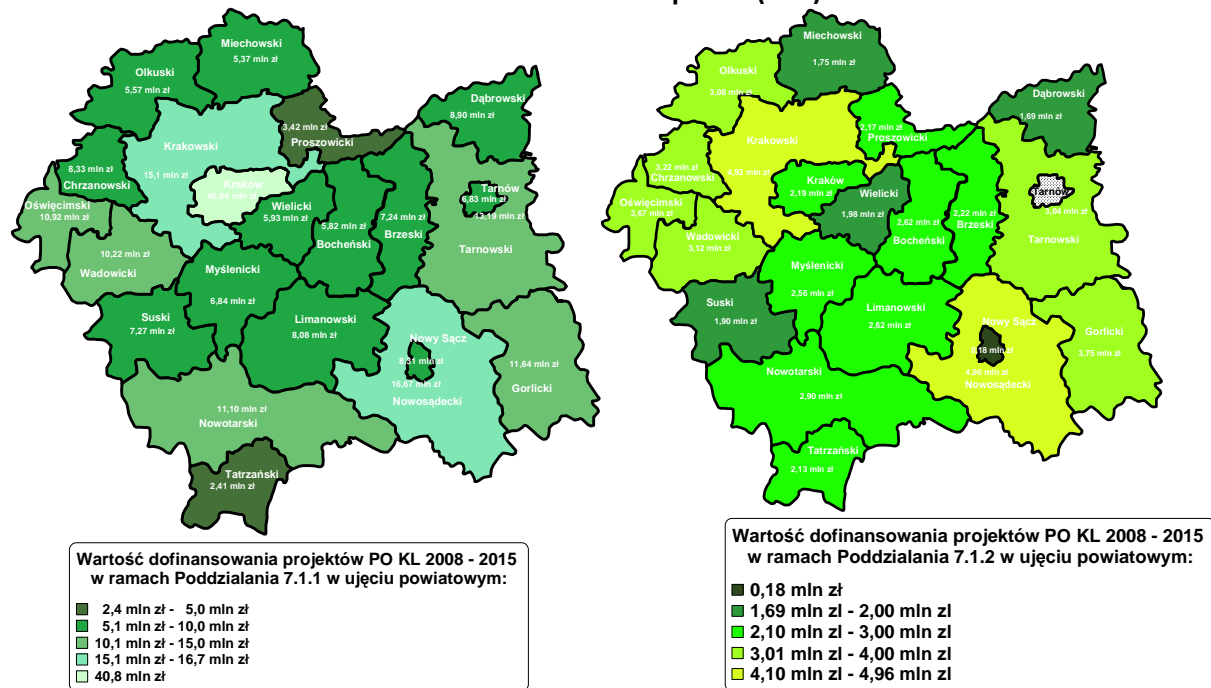

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS – 03 (stan na dzień 31 XII 2012 r.).

Należy pamiętać także, że sektor pomocy społecznej uczestniczy w realizacji projektów unijnych (systemowych) w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 – Poddziałanie 7.1.1 - „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej”, Poddziałanie 7.1.2 - „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”. Na w/w projekty na lata 2008 - 2015 zakontraktowano w regionie ponad 276,6 mln zł, w tym ponad 220 mln zł na zadania gminne i niemal 56,7 mln zł na zadania powiatów.

¹⁸ Według danych sprawozdania MPiPS-03

Mapa 16 i 17: Wartość zakontraktowanego na lata 2008 – 2015 dofinansowania projektów PO KL w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w Małopolsce (w zł)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie (stan na dzień 29.05.2013 r.).